

Innspill til ekserptutvalget for barnehagelærerrollen

Knut Oftung, Likestillings- og diskrimineringsombudet, 2. november 2017

LDO har som mandat å jobbe for likestilling og mot diskriminering i det norske samfunnet. Vi fører tilsyn med FN konvensjoner og i artikkel 5 i CEDAW konvensjonen står det for eksempel at staten skal bruke alle egnede tiltak for å avskaffe stereotype roller for kvinner og menn. Vi dekker også andre diskrimineringsgrunnlag som er svært relevante for barnehagelærerrollen; barn med nedsatt funksjonsevne, religion og religionsutøvelse og etnisitet/hudfarge.

Utfordringen består i å oversette disse tematikkene til det praktiske felt, til hverdagen og de mer eller mindre bevisste handlingsvalgene vi gjør i alle mulige og umulige situasjoner. Jeg skal forsøke å gjøre noen slike oversettelser selv om jeg er amatør på barnehager og dere er proffene. Så får vi se om vi får noen gode møtepunkter.

God profesjonsutøvelse:

1) **Kunnskap** og ikke minst **trening** er basis her.

- a) Kunnskap og trening på temaene **kjønn**, **adferd**, **kjønnsroller** og **barns kjønne identitetsutvikling**. Alle vi som har barn vet at barn ikke lar seg instruere i alle livets sammenhenger. De er også selv agenter og har sine egne prosjekter. De vil noe og viljen er sterk. Viljen til å skape seg selv til en tøff gutt for eksempel. Poenget er trening og kunnskap om disse prosessen.
- b) Kunnskap om **seksualitet** og **barns seksualitet** – her har mange foreldre (og kanskje noen ansatte) lurt fælt.
- c) **Kulturkunnskap**, ikke bare basert på etnisitet. Klasseforskjeller og ulike oppdragsstiler. Negative kulturer og tangeringen over mot vold/aggressivitet/sinne overgrep i hjemmet (barnemishandling)
- d) **Religionskunnskap**

2) **Åpenhet**

- a) Trening og bevisstgjøring i åpenhet for barnas identitetsutvikling, lekeprosjekter og deres mangfoldighet.
- b) Åpenhet for å endre rutiner og «gå i seg selv» hva gjelder stereotyper oppfatninger om kjønn, kultur, og også fordommer vi alle har.

3) **Styring**

- a) Klare og tydelige barnehagelærere på grunnregler som sikrer barna mot diskriminering, trakassering og grenseoverskridende adferd fra de andre.
- b) Reflekterte og trente barnehagelærere på det å være støttende på kjønnsstypisk adferd og det å styre bort fra kjønnsstereotyp adferd. Men vi trenger en pågående diskusjon om hva barnehagelærerne skal styre etter og hvorfor. Vi trenger en verdidiskusjon i bunnen og ikke nøye oss med at «åpenhet» er tilstrekkelig. Dette siste synes jeg er svært spennende og veldig utfordrende.
- c) Kjønn adferd og identifikasjon har ofte både en forside og en bakside. Kreativitet og pågåenhet skal balanseres mot dominans og hersing (gutter). Sosial kompetanse og relasjonskunnskap skal balanseres mot utestengelse og intrigemakeri (jenter).

Etter- og videreutdanning:

Forskning viser at det er et stort behov for videre- og etterutdanning for å utvikle barnehagelærernes rolle på temaene kjønn og likebehandling. Det er også gode resultater med tiltak i barnehager som har innført bevisstgjøringsstrategier gjennom for eksempel observasjon eller praksisfortellinger.

Behovet for bevisstgjøring skyldes ikke bare en generasjonseffekt, der de som nå er i jobb fikk en mindre bevissthet i utdannelsen. Det er også noe som det alltid vil være behov for. Grunnen til det er at i hverdagens praksis, gjennom foreldreforventninger, og gjennom jevnalderssosialiseringen ofte vil være et trykk bort fra den åpenhet som barnehagen ønsker.

Bør det lages obligatoriske løp for etter- og videreutdanning?

Barnehagelærerutdanningen

Ombudet mener at det bør undervises om temaet likestilling på lærerutdanningene. For noen uker siden etterspurte vi nettopp det i et brev til Kunnskapsministeren og i et møte med ham. Vi stilte følgende spørsmål:

Det er i dag stor grad tilfeldig hvor mye barnehagelærerne får av undervisning i likestilling og en bevisstgjøring av hvordan de behandler jenter og gutter.

- *Finnes det planer for ta likestilling og diskriminering inn som egne bolker i utdanningen ved de ulike høgskolene?*
- *Vil det være aktuelt med etterutdanning eller kompetansehevende tiltak på dette området for de som allerede er ute i jobb?*

Kunnskapsdepartementet har svart at det per i dag ikke foreligger konkrete planer om egne bolker eller andre tiltak rettet inn mot BLU. BLU ble jo som ny utdanning med ny rammeplan startet opp høsten 2013, og følges av en følgegruppe som leverer sluttrapport høsten 2017. I oppfølgingen vil vi ha en mulighet til å se på mulige endringer for BLU. Kunnskapsdepartementet har også opplyst at Utdanningsdirektoratet skal utarbeide veiledningsmateriale til ny rammeplan, og dette vil omfatte temaet likestilling og diskriminering. Dermed gir de mulighet for at både de nyutdannede som begynner å jobbe i barnehage, og de som allerede jobber der, får tilgang til materiale for refleksjon over egen praksis og dermed mulighet for barnehagebasert utvikling i sitt faglige arbeid.

Svaret fra departementet viser at det er mangler og svakheter ved barnehagelærerutdanningen, men inneholder også noe håp om bedring.

Etter møtet, der jeg holdt dette innlegget har jeg tenkt en del på at Utvalget vel må si noe analytisk om «**den nye barndommen**» og alle de forventninger og tematikker som dukker opp gjennom barnets endrede og høyere status, nye forventninger til barn (jenter særlig), aksept av mangfold (cross dressing med mer) og oppdagelsene av overgrepssproblematikk og vold. I tillegg er det flere og flere barnehager med stor variasjon i barnegruppa (region og etnisitet). Alle disse forholdene er, slik jeg ser det begrunnelser for at et likestillings- og anti diskriminerings perspektiv må tillegges barnehagelærerrollen tydeligere enn det gjøres i dag.

Hilsen Knut Oftung